

**Läroarutbildningen
Examensarbete
Hösten 2004**

Den förnyade läroarutbildningen Fritidspedagogens yrkesroll i förändring

**Handledare:
Annika Rydstedt**

**Författare:
Caroline Eriksson
Maria Sehlin**

Den förnyade lärarutbildningen

Fritidspedagogens yrkesroll i förändring

Abstract

Läraryrkesutbildningskommittén fick våren 1997 i uppdrag av regeringen att lägga fram ett förslag om en förnyad lärarutbildning. Betänkandet, *att lära och leda en lärarutbildning för samverkan och utveckling*, var klart våren 1999 och förslaget lämnades ut på remiss till olika instanser bland annat till de olika förbunden (Läraryrkesförbundet, Lärarnas riksförbund, Kommunförbundet). Hösten 2001 startade den förnyade lärarutbildningen på landets högskolor. Vår undersökning är att undersöka vad som låg bakom när regeringen beslutade sig för att förändra lärarutbildningen och vad den förnyade lärarutbildningen kommer att innebära för yrkesgruppen fritidspedagoger. Vi har genom litteraturstudier, kvalitativa intervjuer och granskning av remissvaren från de olika förbunden (se ovan) sökt svar på våra frågeställningar. De anledningar som vi kan se låg bakom beslutet att förnya lärarutbildningen kan sammanfattas enligt följande, samhällsförändringarna, förändringarna inom skolan samt det förändrade läraruppdraget. Vad den förnyade lärarutbildningen kommer att innebära för yrkesgruppen fritidspedagoger är svårt att förutse men de respondenter som vi intervjuat delar en oro inför att deras yrke skall bli urholkat och att deras yrkesroll skall bli otydlig.

Ämnesord: Den förnyade lärarutbildningen, Fritidspedagogens yrkesroll

Innehållsförteckning

FÖRORD	5
1. INLEDNING OCH BAKGRUND	6
1.1 SYFTE.....	7
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	7
1.3 DEFINITIONER	7
1.4 METOD.....	8
1.5 ARBETETS UPPLÄGGNING	8
2. LITTERATURGENOMGÅNG	9
2.1 ETT SAMHÄLLE I OMVANDLING	9
2.2 DEN FÖRÄNDRADE SKOLAN.....	10
2.3 DET FÖRNYADE LÄRARUPPDRAGET	10
2.3.1 <i>Lärarens behov av kunskaper för att kunna möta alla elever.....</i>	<i>13</i>
2.3.2 <i>Fritidspedagogernas nya yrkesroll.....</i>	<i>13</i>
2.3.3 <i>Fritidspedagogens kompetens</i>	<i>15</i>
2.4 DEN FÖRNYADE LÄRARUTBILDNINGEN	17
2.5 PROBLEMPRECISERING	20
3. EMPIRISK DEL	21
3.1 METOD VAL.....	21
3.2 URVAL AV INTERVJUPERSONER.....	22
3.3 RESULTAT	22
3.3.1 <i>Remissvar från de olika förbunden.....</i>	<i>23</i>
3.3.2 <i>Sammanfattning av remissvaren.....</i>	<i>27</i>
3.3.3 <i>Resultat av intervjuvaren</i>	<i>27</i>
3.3.4 <i>Sammanfattning av intervjuvaren</i>	<i>32</i>
4. DISKUSSION	34
4.1 RESULTATDISKUSSION	34
4.2 METODDISKUSSION	38
4.3 FRÅGESTÄLLNINGAR SOM VÄCKTS GENOM VÅR UNDERSÖKNING.....	39
5. KÄLLFÖRTECKNING	40
BILAGA 1.....	43

Förord

Det finns en rad olika personer som vi vill tacka och som gjort det möjligt för oss att fullfölja vår undersökning. Vi vill börja med att tacka de som ställde upp på våra intervjuer samt de som så hjälpsamt svarade i telefon på våra frågor. Vi vill även tacka de olika förbunden som skickat sina remissvar till oss och gjort det möjligt för oss att ta del av deras tankar i ämnet.

Att genomföra undersökningen har gjort oss medvetna om vad vi klarar av. Det har även väckts en del nya intressanta frågor som fått oss att fundera vidare på nya ämnesområden. Vi har tillsammans arbetat, ätit och näst intill sovit ihop för att få fram det slutgiltiga resultatet och känner oss nöjda med det som vi kommit fram till.

Vi vill även tacka varandra för utbyte av tankar, bilfärder samt stöd i de situationer när det känts omöjligt att bli klara. Vi har tillsammans nått målet och det med både skratt och tårar. Vi vill även tacka de personer som lever i vår omgivning som stått ut med oss när vi inte kunnat tänka på något annat än detta arbete. Dessa personer har även villigt ställt upp och läst vårt arbete om och om igen för att hitta stavfel och andra lustigheter.

Vi vill till sist tacka vår handledare, Annika Rydstedt för ett gott samarbete och många kloka kommentarer som berikat vår undersökning.

Caroline Eriksson och Maria Sehlin

Kristianstad med omnejd 2004-11-20

1. Inledning och bakgrund

Staten har idag det övergripande ansvaret för utbildningen i Sverige, både på förskole- skol- och vuxennivå. Detta för att det ses som en nationell angelägenhet och det är viktigt att alla invånare får tillgång till en likvärdig utbildning med hög kvalitet. I ansvaret ligger också att tillgodose behovet av välutbildade lärare. Under 1990-talet har skolan och samhället genomgått stora förändringar, medan lärarutbildningen varit densamma. I slutet på nittiotalet lades det fram en motion om en förändrad lärarutbildning. Staten kände ett behov av att lyfta läraryrket och få det att bygga mer på forskning. En lärarutbildning med forskning i grunden blev svaret på den problematiken (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135).

Läraryrkeskommittén fick våren 1997 i uppdrag att lägga fram ett förslag om en förnyad lärarutbildning. Detta skulle redovisas den 2 juni 1998 men blev på regeringens godkännande framflyttat till den 3 maj 1999 och senare till den 15 juni 1999. Den 15 juni 1999 var läraryrkeskommittén klar med sitt betänkande, *att lära och leda en lärarutbildning för samverkan och utveckling* och det lämnades ut på remiss. Hösten 2001 startade den förnyade lärarutbildningen (Utbildningsdepartementet 1999:63).

Drömmen om att bli fritidspedagog har länge funnits i våra tankar. När vi väl skulle söka in till högskolan fanns det inte längre någon utbildning för att bli fritidspedagog eftersom den förnyade lärarutbildningen hade trätt i kraft. På högskolan i Kristianstad valde man att kalla inriktningen för *fritid och skola i ett helhetsperspektiv*.

Som blivande lärare med inriktning mot fritid och skola har vi ifrågasatt vilka konsekvenser den förnyade lärarutbildningen kommer att ha för oss och vår yrkesgrupp. Förändringen från fritidspedagog till lärare med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år är en stor förändring som kommer att innebära mycket för yrkesgruppen. Den gemensamma delen i utbildningen, det allmänna utbildningsområdet, innebär en gemensam syn på elevernas hela skolgång och hur arbetet där skall fortlöpa. Under 1990-talet skedde stora förändringar inom grundskolan och barnomsorgen på grund av besparingar och politiska beslut. Att flytta in fritidshemmen dvs. barnomsorgen i skolans lokaler istället för att behålla den traditionella organisationen blev ett attraktivt sätt att spara pengar och detta ledde till nya arbetsuppgifter för fritidspedagogen (Calander, 1999).

Fritidshemmen skrevs in i Lpo94 (Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet) och skulle vara en del av skolan även vad det gällde styrdokumentet. 1999 fick även fritidshemmet ett styrdokument att följa, allmänna råd med kommentarer för fritidshem. De allmänna råden innehåller regler som fritidspedagogerna skall

följa samt kommentarer om hur man kan uppnå målen. Där finns kopplingar mellan Lpo94, skollagen och allmänna råd som gör det överskådligt hur man skall bedriva fritidsverksamheten. Anledningen till att fritidshemmen fick allmänna råd var att fritidsverksamheten inte är obligatorisk och därför kan man inte följa Lpo94 på samma sätt som man gör i skolan. Tyngdpunkten i Allmänna råd med kommentarer för fritidshem är lagd vid den uppgift som åligger fritidshemmen i skollagen (Skolverket, 1999).

Vi har under vår utbildning funderat på vad som låg till grund när regeringen beslutade sig för att ändra lärarutbildningen och vilka konsekvenser detta kommer att få för yrkesgruppen fritidspedagoger. Tidigare har varje yrkesgrupp haft en egen högskoleutbildning och specialiserat sig inom sitt område, nu läser alla yrkesgrupper tre gemensamma terminer och har möjlighet att specialisera sig inom samma områden. Den förnyade lärarutbildningen består av tre olika delar, ett allmänt utbildningsområde omfattande tre terminer, en inriktning omfattande två terminer och specialiseringar omfattande två terminer. Detta gäller 140-poängs utbildningarna som man läser för att arbeta med barn i åldrarna 0- 12 år dvs. på förskolan, inom grundskolans lägre åldrar samt, på fritidshem. Vår fråga är då hur den förnyade lärarutbildningen kommer att förändra fritidspedagogens yrkesroll.

1.1 Syfte

Syftet med vår undersökning är att undersöka vad som låg till grund för regering och riksdag när de förnyade lärarutbildningen höstterminen 2001 och vad den förändringen innebär för yrkesgruppen fritidspedagoger.

1.2 Frågeställningar

- Vad låg till grund för lärarutbildningens förnyande?
- Vad innebär förändringen för yrkesgruppen fritidspedagoger?

1.3 Definitioner

Dessa definitioner är skapade av författarna och är vedertagna för denna undersökning.

Skola/skolan: Med dessa begrepp menar vi förskoleklass, fritidshem och skolan för åldrarna 6-12 år.

Lärare: Person med lärarexamen som arbetar inom skolan. I litteraturgenomgången kan lärare innebära alla som i framtiden kommer att arbeta i skolan dvs. även fritidspedagoger och förskollärare

Fritidspedagog: Person med fritidspedagogsexamen som arbetar inom fritidshemmet och skolan.

Lärare med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år: I samband med den förnyade lärarutbildningens införande blir alla som är verksamma inom skolan lärare, oavsett vilken inriktning eller vilken ålder på barnen som man skall arbeta med, dvs. en lärarexamen omfattande 140 poäng.

Lärarytildare på fältet: Verksam lärare/fritidspedagog som handleder student från högskolan.

Styrdokument: Skollag, läroplaner, kursplaner samt allmänna råd med kommentarer för fritidshem.

1.4 Metod

Vi har valt att söka i litteratur för att finna olika teorier och infallsvinklar. Målet var att hitta svar på de problemformuleringar som är kopplade till syftet med hjälp av det som tidigare skrivits inom området. I den empiriska delen har vi valt att använda en kvalitativ metod där intervjuer var det bästa verktyget för att få de svar som önskades och se vad som legat till grund för den förnyade lärarutbildningens tillkomst, samt vilka konsekvenser det kommer att få för yrkesgruppen fritidspedagoger (se även under rubriken 3.1 metod val s.20).

1.5 Arbetets uppläggning

Vi har lagt upp vårt arbete enligt följande:

- Inledning och bakgrund
- Litteraturgenomgång
- Empirisk del med resultat
- Diskussion
- Källförteckning

2. Litteraturgenomgång

När lärarutbildningskommittén 1997 fick i uppdrag att lägga fram ett förslag om en ny lärarutbildning valde man att arbeta fram olika utgångspunkter. De utgångspunkter som man tog fasta på blev följande:

- Ett samhälle i omvandling.
- Förändringarna i förskolan, skolan och vuxenutbildningen.
- Ett förändrat läraruppdrag (Utbildningsdepartementet, 1999/2000:135).

Av den anledningen har vi valt att dela upp våra teoretiska studier efter dessa rubriker. Detta för att på ett mer tydligt sätt framhålla vad det var som låg till grund när beslutet om den förnyade lärarutbildningen fattades.

2.1 Ett samhälle i omvandling

Sverige är idag ett kunskapssamhälle med ett välutbildat folk. Idag krävs det högskoleutbildning för många yrken och de flesta elever fortsätter på gymnasiet efter den nioåriga grundskolan. Regeringens mål är att hälften av en årskull skall ha börjat högskoleutbildning innan 25 års ålder. Genom utbildning skapas arbetstillfällen och det leder i sin tur till ett välfärdsamhälle. Sverige konkurrerar idag på världsmarknaden med många avancerade produkter och företag, Sverige är en ledande kunskapsnation som har höga krav på utbildning (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135). Säljö, (2003) poängterar även han vikten av att vara välutbildad. En välutbildad befolkning kan konkurrera om kvalificerade arbeten, detta ses som viktigt av företagsledare, ekonomer, politiker och andra beslutsfattare. Välutbildade medborgare kan vara nyckeln till framgång, välstånd och ökad livskvalité.

Skolan är en del av samhället och måste följa med samhällsutvecklingen, något som inte alltid sker. Ett sätt att få skolan att följa med i samhällsförändringarna kan ändra det uppdrag som skolan har. I dagens samhälle har man blivit medveten om att det inte alltid finns ett rätt svar, skolan däremot har tills nu varit inriktad på att få fram rätta svar. Man har sökt efter specifika svar och beroende på vad man svarat har det varit rätt eller fel. Idag måste man utveckla kunskaper för att argumentera, analysera, dra slutsatser och reflektera. Dessa kunskaper måste man få genom sin skolgång och det får man inte genom att svara rätt på redan förutbestämda frågor (Carlgren & Marton, 2000).

Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle och det krävs av invånarna att de är insatta i de olika kulturerna. Fler människor rör sig över nationsgränserna, människor flyttar hit

samtidigt som många svenskar väljer att leva en del av sitt liv utomlands. Det finns ett vidgat krav på sociokulturell kunskap hos medborgarna då nya språkliga -, religiösa - och etniska grupper rotat sig i samhället (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135).

2.2 Den förändrade skolan

Förskola, skola och fritidshemmet har under 1990-talet sammanförts av myndigheterna, både av ekonomiska, lokala och lagstiftande skäl. Läroplanerna berör alla parter och alla instanser skall följa det som står i styrdokumentet. Ett av de mer viktiga skälen som regeringen framhåller är att det varit av pedagogiska motiv dvs. för att skapa en helhet för barnen samt få ett samarbete mellan olika yrkesroller. Förskolan, skolan och fritidshemmen ska dra nytta av varandra och man skall arbeta i arbetslag och få ett tydligare samarbete mellan de olika yrkesgrupperna (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135). Integreringen av fritidshem och skola har pågått en tid och under 1990-talet blev integreringen en realitet. Integrering och samverkan har tidigare legat på en retorisk nivå dvs. mest som en försöksverksamhet som inte slagit igenom. Fritidshemmen har gått från den socialpolitiska arenan till att tillhöra den utbildningspolitiska, detta ger ett uttryck för den förändring som nu kommit till stånd. Dock är det viktigt att framhålla att integreringen inte alltid fungerar så som det var tänkt. Det finns många exempel på hur fritidspedagogerna upplever att deras verksamhet urholkas och att skolan blir det enda viktiga. Integreringen sker i många fall på fritidsverksamhetens bekostnad, medan skolan står som en klar vinnare. Fritidspedagogerna upplever ofta att det är skolans språk och logik som styr verksamheten. Det är dock viktigt att poängtera att detta var i början av integreringen och att det nu i många fall blivit bättre, både till arbetsätt och till att ta tillvara på varandras kompetenser. ”Frågan är inte längre *om* integreringen är önskvärd utan *hur* den kan utvecklas och *vad* den kan innebära.” (Läraryrket, 2001: 5)

2.3 Det förnyade läraruppdraget

Det förändrade läraruppdraget är en av de starkaste anledningarna till att lärarutbildningen har förändrats. Den utveckling som har varit av avgörande betydelse är att läraruppdraget förändrats och nu måste lärarutbildningens innehåll och utformning följa med i tiden. Det blir svårare för framtidens lärare att förutspå vilka centrala kunskaper som blir nödvändiga och viktiga. Lärarutbildningen måste ligga i tiden och följa läroplanens krav på kompetens och tillgodose framtida behov (Utbildningsdepartementet 1999:63).

Ett står dock klart: En lärare som utbildas till att vara med om att påverka utformningen av framtiden utvecklar också förmågan att möta förändringar i samhället. Det gäller oavsett målgrupp, sammanhang och innehåll. I ett lärande samhälle skall lärarutbildning vara framåtsyftande och aktivt stödja den blivande lärarens ställningstagande till utveckling. Att utbilda barn, ungdomar eller vuxna som mera självständigt ställer egna frågor, söker svar och som prövar olika tolkningar av fakta och erfarenhet innebär ett nytt läraruppdrag och nya uppgifter för lärarutbildningen (Utbildningsdepartementet 1999:63: 49).

Samhället förändras ständigt och det med en allt snabbare hastighet, detta kräver nya kunskaper hos läraren. Det är inte lika lätt att idag förutse vilka kunskaper man behöver i morgon. Detta leder till att läraren själv bör hålla sig uppdaterad om vad som idag är nödvändig kunskap. Den snabba samhällsutvecklingen innebär att läraren bör göra sina elever mer medvetna om att samhället förändras och lära dem hur de kan tillgodose sig kunskaper i det nya samhället. Läraruppdraget har idag fått en helt ny inriktning där forskning och att söka kunskap har blivit viktigt (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135). Carlgren och Marton (2000) tar även de upp om hur den nya lärarrollen kommer att se ut i framtiden. De anser att läraryrket kommer att ändras från en hur- till en vad- kultur dvs. att man koncentrerar sig mer på mål och resultat än på själva metoden. Man utgår inte från att man måste hinna med läroboken utan istället se till varje elev och ser på läroplanen och andra styrdokument som en vägledande hjälp. Man har växlat från undervisning till lärande. Läraren har genom alla tider haft som huvuduppgift att lära eleverna ett visst förhållningssätt och vissa kunskapsområden. Så kommer det även att se ut i framtiden, det som ändrats är vilka kunskapsområden och vilka förhållningssätt som gäller. Varje kunskap bygger på många små kunskaper och om något felar i den länken uppstår problem. Läraren bör bygga upp en lyhördhet som gör att han uppfattar när problem uppstår, både individuellt och i grupp. De barn som idag växer upp har en större värld omkring sig. De kan under sin livstid höra fler språk, se fler platser och träffa fler människor. Detta ställer nya krav på den yrkesverksamma läraren. Nya kulturer möter vår svenska kultur och barnen kommer att uppleva mer än vad föräldrarna gjort i många fall. Vår framtid blir mer komplex, svårare att förutsäga och mycket mer föränderlig (Carlgren & Marton, 2000).

Goda grundkunskaper blir allt viktigare i ett samhälle där man själv ska söka, värdera och bearbeta nya kunskaper. Eleverna bör förberedas på att själva klara av att hitta vägen till kunskap och för att göra det bör läraren tillgodose behovet av en bred grund att stå på. Detta har lett till att läraren måste ha breda ämneskunskaper men även djupa kunskaper inom många

olika ämnesområden. En väsentlig del av det nya läraruppdraget är att forma elever som självständigt söker svar på sina frågor och ständigt ställer nya. Eleverna borde lära sig att kritiskt granska information och på olika sätt tolka den information man stöter på. Läraren skall under skolåren lägga grunden för ett livslångt lärande. Den nya lärarrollen blir mer att skapa sociala och kulturella möten genom att man använder sig av kunskaper och olika värderingar. Den nya lärarrollen kommer mer att handla om att knyta kontakter och skapa möten mellan personer för att kunna utbyta kunskaper. Idag har inte läraren den auktoritet som läraren hade förr, utan nu måste varje lärare vinna sin egen auktoritet och förtjäna att få den av eleverna. Det handlar inte längre om att överta en roll och arbeta med traditioner utan att skapa sin egen yrkesroll och sina egna traditioner. Auktoriteten är något man skapar genom förtroende och respekt, vilket endast kan ske genom demokratiska processer. Läraren skall fungera som en samarbetspartner som man har förtroende för och som vill lyssna till det som man har och säga. Detta går inte att uppnå om läraren inte är personlig och vill delge eleverna sina kunskaper (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135).

Skolan idag bygger mycket på att arbetet sker i arbetslag. Kompetensen inom det området har tills idag varit störst hos fritidspedagoger och förskollärare. Med den nya lärarutbildningen och den utveckling som den förväntas ge kan fritidspedagogerna och förskollärarnas kompetens tas tillvara av övriga i skolan. Lärarna kan tillgodose sig fritidshemmets och förskolans traditioner om att arbeta i arbetslag (Torstensson-Ed & Johansson, 2000). Skolverket har i sin rapport till regeringen, *Integrationen förskoleklass, grundskola och fritidshem* (2001) tagit upp arbetslagsperspektivet. I och med integrationen mellan förskola, fritidshem och skola blev arbetet i arbetslag en självklarhet. Arbetet i arbetslag för många goda saker med sig, bland annat kommer allas kompetenser och traditioner tillgodo och detta i sin tur leder till att man kan skapa en större trygghet kring de yngre barnen. Arbetslagen består ofta av en förskollärare, en fritidspedagog och en lärare.

Lärarens tidigare arbete hade stor karaktär av direkt påverkan i både undervisningen och fostran. Lärarens roll förändrades mot en mer indirekt påverkan av eleverna. Detta genom att skapa miljöer, välja innehåll och organisera verksamheten så att eleverna blir mer ansvarsfulla under sin utbildning. Denna utveckling kan man se både i klassrummet där läraren inte längre har samma auktoritet och i läraryrket i stort. Auktoriteten har försvunnit då det inte längre behöver vara så att läraren vet och kan det mesta, läraren "sitter inte inne" med de rätta svaren utan har idag en mer informativ och upplysande position. Läraren förväntas nu att delta i det lokala läroplansarbetet och tillsammans med andra skapa miljöer för elevers lärande och liv. En annan synvinkel av nya krav som ställs är förmågan att formulera, argumentera för och

kommunicera ett tänkande om uppläggning och innehåll i skolarbetet. Språket är ett redskap som blir allt viktigare för att kunna förmedla kunskaper och för att formulera sina tankar och visioner. (Utbildningsdepartementet Ds 1996:16)

2.3.1 Lärarens behov av kunskaper för att kunna möta alla elever

Som lärare i dagens skola krävs en bred kompetens och en förmåga att möta alla elever. I skolan skall alla vara välkomna och behoven hos den enskilda individen skall bli tillgodosedda. Om särskilda behov finns hos barn är det av vikt att de upptäcks tidigt, därför är en viss specialpedagogisk kunskap bra för alla lärare och fritidspedagoger att besitta. I den förnyade lärarutbildningen har man lagt som förslag att en viss specialpedagogisk utbildning bör ingå. Alla lärare bör ha kompetens att möta alla elever, även de i behov av särskilt stöd. Det bör poängteras att alla lärare bör få möjlighet till kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135). Atterström och Persson (2000) lyfter problematiken kring att skolan skall ta emot alla elever. Skolan skall vara till för alla, oavsett vilka behov som den enskilde eleven har. Kompetensen att möta alla elever bör finnas hos alla lärare, man kan inte lägga över allt ansvar på specialpedagogen. Viktigt att poängtera är dock att man måste se till sina egna kunskaper och inte ”ta sig vatten över huvudet”. Man måste se till sina begränsningar i sin kompetens och inte ta på sig mer än vad man klarar av. Med en skola för alla menas att skolan skall klara av att ta emot elever oavsett fysiska, intellektuella, sociala, emotionella och språkliga problem eller hinder. För att klara av att möta alla elever krävs ett tvärvetenskapligt förhållningssätt som ger ett bra underlag och kunskaper i hur man skall möta barnens problem. Det krävs kunskap om olika behov och metoder för att hjälpa de barn som är i behov av särskilt stöd. Man behöver lära sig att se till de positiva sidorna istället för att bara se problemen (Atterström & Persson, 2000).

2.3.2 Fritidspedagogernas nya yrkesroll

Fritidspedagogerna har genom integreringen mellan skola och fritidshem fått en ny roll. Fritidshemspedagogiken har flyttat in i skolan och fritidspedagogerna får där dra nytta av sin unika kompetens. Många fritidspedagoger upplever att de är bra på att jobba med sociala och praktiska frågor. Carlgren i (Läraryrket, 2000) framhåller i sin artikel att enligt fritidspedagogerna själva så är de bra på att arbeta med estetisk kunskapsutveckling, dvs. skapande av olika slag. Man arbetar även med fysisk rörelse, friluftsdagar och andra mer

praktiska kunskaper. Det man inte arbetar med är läs - och skrivundervisning och matematik. Många fritidspedagoger har ifrågasatt var deras roll i skolan skall vara. "Fritidspedagogerna som grupp är bärare av kunskapstraditioner som är livsviktiga för att skolan ska kunna bevara sin allsidighet som institution, t ex inom naturområdet."(2000:17). Författaren är positiv till förändringen och menar att skolan berikats och utvecklats av fritidspedagogernas inträde. Det finns dock många som hävdar motsatsen, att fritidspedagogerna och fritidshemmen underordnar sig skolan. "De gör olika saker, de fokuserar olika saker och blir glada och ledsna över olika saker. Helt enkelt – de kompletterar varandra." (Läraryrket, 2000:14). Carlgren i (Läraryrket, 2000) är noga med att poängtera att fritidspedagogerna och lärarna kommer ifrån två helt olika yrkeskulturer. Detta betonar även Dahlberg och Lenz Taguchi (2003) då de menar att man har olika syn på barnen beroende på var i skolan man arbetar. Lärare har sin syn på barnet som ofta är mer kunskapsinriktad medan förskollärare och fritidspedagogen ser på barnen mer som helheter där både kunskaper och sociala sammanhang ingår. I skolan måste man göra det som förväntas av en, man måste prestera något medan man på fritidshemmet har mer fria aktiviteter. Där handlar det om att skapa och väcka intresse hos barnen att vilja vara med på aktiviteter.

Torstensson – Ed och Johansson (2000) poängterar att fritidspedagogerna som är verksamma i skolan har ofta ett annat mål med sin undervisning än vad de traditionella lärarna har. Fritidspedagogerna ser mycket till den fria lekens betydelse och lekens betydelse i allmänhet. Fritidspedagogens roll kan ibland upplevas som tydlig och man vet inte riktigt vad det innebär att vara fritidspedagog. Lärarens roll är mer klar och har en tydligare struktur. Fritidspedagogerna har ofta en lägre status än vad lärarna har. Ju äldre barn man arbetar med desto högre status får yrkesutövarna, dvs. man har högre status som gymnasielärare än som förskolelärare eller som fritidspedagog (Torstensson – Ed & Johansson, 2000). Om detta kopplas till vilken betydelse den förnyade lärarutbildningen kan få för konsekvenser för yrkesgruppen fritidspedagoger kan man se att det borde bli en förbättring vad det gäller status. I och med den förnyade lärarutbildningen kommer alla att bli lärare med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år och ha en gemensam grund att stå på. Det allmänna utbildningsområdet skall alla lärare, oavsett inriktning, läsa och där skall man få gemensamma teoretiska kunskaper. Detta borde leda till att lärare och fritidspedagoger blir mer jämställda även om det kommer ta långt tid.

Calander (2003) debatterar i sin artikel om fritidspedagogernas situation och menar att under 70-talet drev fritidspedagogerna framåt och de ville visa sin kompetens. Det bildades fritidshem i egna lokaler där fritidspedagogerna var nyckelpersonerna. Nu när fritidshemmen

har flyttat in i skolans lokaler och driver fritidshemmen där har ytterligare en förändring skett. Denna förändring sammanfattar Calander i tre punkter:

1. Fritidspedagogerna arbetar idag mycket efter ett mönster som avspeglar skolans värld och fritidspedagogernas roll har urholkats. Tiden i skolan ökar mer än den tiden som fritidspedagogen befinner sig på fritids.
2. Fritidshemmet försvann ifrån sina egna självständiga lokaler, och geografiskt flyttar man in i skolans lokaler. Man kan inte med ekonomisk beskärning, stora barngrupper och få personal nå upp till de verksamhetsmålen som finns. 1994 var hälften av personalen utbildade fritidspedagoger och 2001 var drygt var tredje utbildad fritidspedagog. Yrkesområdet har invaderats av barnskötare, utbildad personal och av förskollärare eftersom 6-åringarna nu tillhör skolbarnsomsorgen.
3. Fritidspedagogsutbildningen togs bort och nu blir alla lärare istället. De studenter som läser mot före detta fritidspedagog kommer att "drunkna" ute i verksamheten av skolinriktade och skolämnesinriktade studenter. Undervisningen bedrivs av lärare som antingen inte har någon yrkesförankring i fritidshemsverksamheten eller som har en yrkesbakgrund i skolan, i bästa fall i förskolan. Lärarutbildningens struktur ger inte fritidspedagogiskt inriktade lärarstudenter någon kollektiv grund för att utveckla en stark yrkesidentitet. Fritidspedagogyrkets kunskapsinnehåll överlever sannolikt inte denna utbildningsstruktur. (Fritidspedagogen, 2003 nr 8-9, Lärarförbundet)

2.3.3 Fritidspedagogens kompetens

Hansen i (Kärrby, 2000:138 ff) poängterar att man måste vara medveten om att det i många fall är lärarens och inte fritidspedagogens traditioner som tas upp i den samverkan som råder inom skolan idag. Denna underordnade situation gentemot läraren kan innebära ett hot mot fritidspedagogens yrkesroll och den egna yrkesidentiteten. Den situation som uppstår när fritidspedagogen skall försöka passa in blir främmande och hämmar fritidspedagogen från att använda sin unika kompetens. Många gånger upplever fritidspedagogerna att de fått en roll som utfyllnad och som sammanfogande kitt dvs. att de får ta de uppgifter som ingen annan vill ha eller som ingen annan hinner med. Under dessa förutsättningar får fritidspedagogerna svårt att använda sin kompetens och får även svårigheter med att definiera vad som är så unikt med just den kompetens som de besitter. Bakgrunden till detta kan vara att den unika kompetens som fritidspedagogen har lämpar sig bäst utanför skolan då det var så den kom till. Fritidspedagogens roll har varit att stå för en omsorg som krävs då barnen inte är i skolan men

inte heller kan vara ensamma hemma. Det är därför av största vikt att fritidspedagogerna försöker definiera sin kompetens inom skolans ramar, vad de kan tillföra och vilka intresseområden som fritidspedagogerna har. Det är först då som fritidspedagogerna kan fungera i skolan och där deras kompetens kan tas tillvara i arbetslaget och i verksamheten (Kärrby, 2000). Även Calander (1999) tar upp problematiken kring att fritidspedagoger ofta känner sig underordnade av lärarna i skolan. Mötet som sker genom samverkan sker inte på lika villkor utan skolkulturen dominerar medan fritidshemskulturen får stå åt sidan. Samverkan innebär många gånger bara överföring av resurser från fritidshemsverksamheten till skolverksamheten. En motivering till varför fritidshemmen skulle flytta in i skolan sägs vara att fritidspedagogerna skall tillföra sin unika kompetens till skolan och det finns ingen anledning att misstro detta, men frågan är om fritidspedagogernas kompetens kan tas tillvara i skolan. Där är mycket inriktat till vad man skall lära sig och kring olika lärandeprocesser medan fritidspedagogens kompetens mer rör det sociala samspelet och hur vi som människor skall fungera i samhället.

Hansens (1999) studie om olika yrkeskulturer visar vilken syn som lärare har på fritidspedagoger. Många lärare känner inte till fritidspedagogernas yrkeskultur utan för dem är det ett till synes okänt yrke. Man har innan samverkan var ett faktum, inte haft så mycket kontakt med fritidspedagogen, utan den kontakten som funnits har ofta varit sporadisk och endast skett vid enstaka tillfällen. Enligt Hansens undersökning är det många lärare som ofta blandar ihop fritidspedagogsyrket med fritidsledaryrket och har svårigheter att se skillnaden mellan dessa yrken. Det är inte ovanligt att lärarna inte vet hur lång fritidspedagogens utbildning är eller på vilken nivå den ligger. Lärarens uppfattning om fritidspedagogens kompetens är ofta att fritidspedagogerna är inriktade på de praktiskt estetiska kunskaperna och att fritidspedagogerna besitter kunskaper om barns utveckling och deras behov, kunskaper som även lärarna besitter. Föreställningarna om fritidspedagoger är ofta baserade på fritidspedagoger som läraren mött istället för på allmänna föreställningar om yrket. Lärarna har även uppfattningen om att fritidspedagogens utbildning bygger mer på praktiska kunskaper i ämnen såsom musik, drama, bild, natur och rörelse medan innehållet om barns utveckling är den samma som lärarens utbildning. Lärarens uppfattning är att fritidspedagogen kommer med förslag på hur man kan använda sig av mer praktiska inlärningsmetoder och har fler idéer om hur det skall gå till.

2.4 Den förnyade lärarutbildningen

Läraryrket har länge efterfrågat förändringen av lärarutbildningen. Detta för att yrket i sig skall öka i status och utveckla sin profession. Forskningen kring lärande och lärarens arbete har under en längre tid varit mager. Man hoppas att genom en förändrad lärarutbildning som är mer knuten till forskning får fram fler som forskar och få lärare att själva påverka sin situation. Det ger på sikt helt nya möjligheter för lärarprofessionen att utvecklas och för lärare att utvidga sitt arbetssätt och sina möjligheter att klättra på "karriärsstegen" (Läraryrket, 2003). Aili i (Läraryrket, 2000) skriver om vad som ger ett yrke sin status. För att en profession skall utvecklas och få den status som krävs bör man se på det ur olika aspekter. Man bör ha ett väl fungerande kunskapssystem och med det menar hon att kunskaperna måste vila på en vetenskaplig grund. Yrkesgruppen i sig måste vara samlad kring en rad svårlösta problem som bör lösas. Man kan alltså inte fortsätta att jobba som man alltid gjort, dvs. genom problemen ser man utvecklingen. Om ett yrke skall få hög status kan man inte bara arbeta med uppgifter som bygger på rutin. Yrkesgruppen i sig borde ha en god kontakt med omgivningen dvs. med dem som yrket berör, i lärarnas fall elever och föräldrar. Yrket som är kvinnodominerat har en tendens att lätt få en låg status, man skall alltså se till att man inte har några könsmärkta arbetsuppgifter. Om någon i yrkesgruppen vågar ta risker, inte så att man utsätter sig själv för fara, utan att testa nya saker och metoder, ger även det yrket i sig högre status. Man bör även se till att ha starka avnämare dvs. dem som man utövar sitt yrke på. Då lärare arbetar med barn och andra svaga grupper har det yrket lätt för att falla i status.

Aili (2000) tar även upp faser i hur man lyckas i professionaliserings- processen:

1. Ett nytt arbetsfält uppkommer
2. En ny yrkesgrupp bildas, detta sker dock inte alltid utan yrkesgruppen får nya arbetsuppgifter.
3. Yrkesgruppen organiserar sig, t ex bildar fackförbund och dylikt.
4. Yrkesgruppen genomgår en akademisering dvs. börjar ställa krav på längre utbildning, högre löner och bättre förmåner.
5. Yrkesgruppen börjar ställa krav på vilka som skall få utöva yrket. Krav på utbildning och kanske till och med legitimation.
6. Forskningen får en del i yrkesgruppen. Man knyter forskningen till yrket.
7. Yrkesgruppen utvecklar och utformar en egen yrkesetik. (Läraryrket, 2000:19)

Detta kan man överföra till varför man har ändrat lärarutbildningen. Fritidspedagogerna och de andra lärargrupperna har börjat sträva efter en högre status, detta genom att kräva

utbildning hos personalen som skall arbeta på fritidshemmen och i skolorna. Även krav om högre löner och längre utbildningar har funnits en tid. Inom läraryrket har forskningen varit bristfällig och genom den förnyade lärarutbildningen hoppas man att fler skall börja forska och lärarna själva skall kunna påverka sin situation på ett mer tydligt sätt. Framtill idag har kommunikationen mellan skolan och forskningen varit dålig. De verksamma inom skolan har varit frågande inför forskningen, man har haft dåliga kunskaper om vad som händer inom forskningsvärlden. Skolledare och lärare har inte visat något intresse för vad som stått om forskningen i fackpress och i andra sammanhang och forskarna har i sin tur inte riktat sin uppmärksamhet mot skolan och dess vardag (Egerbladh & Tiller, 1998). Lärarförbundet och lärarnas riksförbund har tillsammans skrivit *Yrkesetiska principer för lärare* (Lärarförbundet, 2002) som skall verka som en vägledning för yrkesverksamma pedagoger. Anledningen till att fackförbundet skrivit dessa principer är att lärarna har fått ett ökat ansvar och ett ökat inflytande över verksamheten och dess innehåll. Detta kan leda till att läraren behöver stöd i sin yrkesroll och något att "luta" sig emot.

Som följd av samhällsförändringarna och behovet av en ny typ av lärare, en förnyad lärarroll, har riksdagen beslutat sig för att ta fram en förnyad lärarutbildning. Detta för att möta behovet av nytänkande lärare och lärare som passar till det förnyade läraruppdraget. Utgångspunkten när förändringen skulle äga rum var det självklart att utbildningen skulle vila på en vetenskaplig grund. Forskning och forskningsmetodik skulle ge nya vägar in i lärandet. Läraren måste få en grund i vad det innebär att forska och lära sig att själv söka kunskap och ständigt vilja utvecklas. Studenterna vid landets högskolor måste få ett vetenskapligt förhållningssätt och ständigt uppdateras i vilken forskning som bedrivs just nu. Därför är det av vikt att forskningen och dess resultat knyts till utbildningen. Man skall lära sig att se sammanhanget mellan teori och praktik och kunna analysera resultatet av den forskning som bedrivs.

Utbildningen skall i större utsträckning bygga på praktisk erfarenhet. Detta skall studenterna få genom den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, så kallad VFU. Man ska genom den verksamhetsförlagda delen knyta ihop sina teoretiska kunskaper med sina praktiska erfarenheter. Den verksamhetsförlagda delen skall dessutom utveckla studenternas samarbetsförmåga, både med blivande elever och med kolleger i form av arbetslag. Innehållet skall bli mer kvalitativt och på ett bättre sätt förankra de kunskaper som man får via teoretiska kunskaper.

Det livslånga lärandet skall ligga till grund för utbildningen och vikten av att studenten förstår innebörden och själv kan ta del av det. Detta innebär att studenten kontinuerligt måste

uppdatera sina kunskaper och förändra sin kompetens genom livet. Samhällets förändring måste ligga till grund för vilka kunskaper som behövs för det aktuella lärandet. Stor vikt ligger i att man som student vet var man kan söka kunskap och hur man kritiskt skall granska den kunskap man finner. Det skall finnas en möjlighet för studenten att själv forma sin utbildning genom inriktningar, specialiseringar och få möjlighet att profilera sig i sin yrkesroll (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135).

En anledning som kan ligga till grund för den förnyade lärarutbildningen är att regeringen ställer krav på profilerade lärare. Lärarutbildningen skall inte längre vara allmän och lika för alla, utan alla skall få en möjlighet till pedagogisk profilering. Detta innebär att studenterna skall få ta del av olika pedagogiska inriktningar samt olika arbetssätt. Skolan har krav på olika pedagogiska metoder och valmöjligheterna av arbetssätt främjar inte bara eleverna utan även föräldrar och andra inom skolvärlden. Olika profileringar kan leda till debatt och detta kan skapa utveckling och förnyelse. Möjligheten till pedagogisk profilering skall ges vid inriktningar och specialiseringar (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135).

Jämställdhet är något som debatteras i dagens samhälle, detta bör även belysas i lärarutbildningen. Jämställdhet och könsfrågor är något som engagerar och berör många. Kunskaperna begränsas ofta till att blivande lärare behöver veta vilka skillnader som finns mellan könen med avseende på inläring. Lärarna behöver träning i att använda jämställdhetsperspektivet i sin undervisning (Utbildningsdepartementet, 1999:63). Detta är något som regeringen även belyser genom styrdokumentet. Lpo94 (Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet) betonar även de vikten av att bedriva en jämställd undervisning och vikten av att arbeta med könsroller och könsmonster.

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet. (Utbildningsdepartementet, 1998: 6).

Jämställdheten är något som skall ses som viktigt och det även inom lärarutbildningen, t ex via antagningar till utbildningen och vid anställningen av lärare i verksamheterna på skolan, detta betonar lärarutbildningskommittén (Utbildningsdepartementet, 1999:63).

2.5 Problemprecisering

Vår problemprecisering är följande frågeställningar som är kopplade till syftet som är att undersöka vad som låg till grund för regering och riksdag när de förnyade lärarutbildningen höstterminen 2001 och vad den förändringen innebär för yrkesgruppen fritidspedagoger.

- Vad låg till grund för lärarutbildningens förnyande?
- Vad innebär förändringen för yrkesgruppen fritidspedagoger?

3. Empirisk del

Vi kommer i vår empiriska del att redovisa för de intervjuer som vi genomfört samt redovisa de resultat som vi kommit fram till efter genomförandet av intervjuerna samt den granskning vi gjort av remissvaren från de olika förbunden (Läraryrkesförbundet, Lärarnas Riksförbund och Kommunförbundet).

3.1 Metod val

”Syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenhet hos något, t ex den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen. Detta innebär att man aldrig i förväg kan formulera svarsalternativen för respondenten eller avgöra vad som är det ”sanna” svaret på en fråga. I denna mening är en kvalitativ intervju riktad mot ett induktivt eller abduktivt arbetssätt i forskningen.”(Patel & Davidson, 2003).

När vi utgått från de frågeställningar som arbetet grundats på kom vi fram till att kvalitativa intervjuer var den bäst lämpade metoden för denna undersökning då vi funnit att de ger bäst svar på de frågor som ställs. Kvale (1997) betonar vikten av att välja rätt sorts metod för sin undersökning. Han menar att den kvalitativa intervjun hjälper till att förstå, upptäcka och lista ut vad respondenten vill ha sagt med sina svar. Man får reda på dennes åsikter i frågan. Lantz (1993) skulle valt att kalla det för en intervju med öppett riktade frågor. Intervjun skall då bestå av några övergripande frågor men som ändå går in på djupet mer än vad helt öppna frågor gör. Frågorna kräver vissa svar och på det sättet kan man få fram de svar som man önskar. Hon menar vidare att det är viktigt att intervjuaren, i detta fall vi, gör det möjligt för respondenten att komma till sin rätt. Det gäller att man skapar ett gott klimat vid intervjutillfället som gör att respondenten känner sig säker och ges möjlighet att svara på de frågor som man förväntas få svar på.

Vi har valt att göra personliga intervjuer, dvs. bara att vi som författare varit med, samt respondenten. Detta med anledning att det varit lätt att få intervjuerna genomförda samt att det är respondentens åsikter som vi är ute efter och det är även lättare att veta vilken källa som åsikterna är hämtade ifrån, dvs. från respondenten. Det är enklare att sortera ut vad som sagts och vilka idéer som man skall lyfta fram. För oss som författare är det lättare att leda in intervjun på det spår som krävs för att få svar på de ställda frågorna (Denscombe, 2000). Vi har även valt att granska de remissvar som de olika förbunden (Läraryrkesförbundet, Lärarnas riksförbund, Kommunförbundet) lämnat in på det utlåtandet som lärarutbildningskommittén

lade fram våren 1999, *att lära och leda en lärarutbildning för samverkan och utveckling*, detta för att ta del av deras tankar kring den förnyade lärarutbildningen innan den trädde i kraft hösten 2001.

3.2 Urval av intervjupersoner

När vi skulle välja ut våra respondenter till vår intervjuundersökning (bilaga 1) valde vi att göra ett medvetet urval. Detta för att vi ville ha tag på respondenter som var insatta i lärarutbildningen och visste om att det kommit en förnyad lärarutbildning hösten 2001. Vi ville även att de skulle ha varit med under den förändringen som skett inom skolan under 1990-talet. Därför valde vi att vända oss till fritidspedagoger som är lärarutbildare på fältet samt att de skall ha varit verksamma fritidspedagoger i minst tio år. Det är vanligt att man gör medvetna urval när man gör kvalitativa undersökningar då man vill få svar på vissa frågor. ”De människor som ingår i urvalet har en tendens att medvetet väljas därför att de har något speciellt att bidra med, har en unik inblick eller en särskild position” (Denscombe, 2000:142).

Våra intervju personer är:

Intervjuperson A	Kvinna, 46 år	Varit verksam fritidspedagog sedan 1979
Intervjuperson B	Kvinna, 53 år	Varit verksam fritidspedagog sedan 1980
Intervjuperson C	Kvinna, 56 år	Varit verksam fritidspedagog sedan 1978
Intervjuperson D	Man, 40 år	Varit verksam fritidspedagog sedan 1987
Intervjuperson E	Man, 39 år	Varit verksam fritidspedagog sedan 1989

3.3 Resultat

Resultatet bygger både på en granskring av förbundens (Läraryrket, Lärarnas riksförbund och kommunförbundet) remissvar på lärarutbildningskommitténs utlåtande, *att lära och leda en lärarutbildning för samverkan och utveckling* och på de intervjuer som genomförts med fem stycken verksamma fritidspedagoger. Detta för att få en bild om vad de olika förbunden ansåg om den förnyade lärarutbildningen innan den tagits i drift samt att få de verksamma fritidspedagogernas syn på den förnyade lärarutbildningen och få veta vilken förändring som de tror att den kommer att innebära för yrkesgruppen fritidspedagoger.

3.3.1 Remissvar från de olika förbunden

Läraryrkesförbundet, Lärarnas riksförbund samt Kommunförbundet fick 1999 ut lärarutbildningskommitténs betänkande på remiss. Yttranden skickades in med vad förbunden ansåg om den förnyade lärarutbildningen. Överlag kan man se att alla förbunden håller med om att den förnyade lärarutbildningen är nödvändig och de olika förbunden är även fast beslutna om att den förnyade lärarutbildningen kommer att uppfylla de krav som idag ställs på en lärarutbildning. Vi har varit i kontakt med de olika förbunden och läst deras olika remissvar och skall här försöka göra en sammanfattning om deras olika åsikter.

Läraryrkesförbundet

Sammanfattande står det i Läraryrkesförbundets (1999) remissvar:

Läraryrkesförbundet är noga med att framhålla lärarutbildningens betydelse för lärarens fortsatta yrkesprofessionalism. Lärarutbildningen lägger en grund för den nyutexaminerade läraren att få ett verktyg för en fortsatt utveckling under hela sin yrkesverksamma tid. Med detta anser Läraryrkesförbundet att utbildningen måste vila på såväl beprövad erfarenhet som vetenskaplig kunskap. Läraryrkesförbundet anser att det förslag som lärarutbildningskommittén lagt fram ger möjlighet till en flexibel lärarutbildning som kan komma att passa både studenternas och skolornas behov och önskemål.

Läraryrkesförbundet har sedan tidigare kartlagt brister i den dåvarande utbildningen. Det fanns brister både vad gäller den erfarenhetsbaserade delen men framför allt vad gäller den vetenskapligt förankrade delen i den dåvarande utbildningen. Läraryrkesförbundet poängterar även ”att en utbildningsvetenskaplig grund för lärarutbildning och samspelet med skolverkligheten är de enskilt viktigaste faktorerna för att säkra lärarutbildningens kvalitet” (1999:1). Läraryrkesförbundet kan därför med glädje motta lärarutbildningskommitténs förslag på den förnyade lärarutbildningen där tonvikten ligger på vetenskap och verklighetsförankring.

Vikten av ämnesstudier inom lärarutbildningen är något som Läraryrkesförbundet trycker extra på. Det är viktigt att ”blivande lärare måste inhämta kunskaper både i ämnet och om ämnet” (1999:2). Om man förankrat de ämnesteoretiska kunskaperna så kan lärarutbildningen anses som mer professionell samt få en egen identitet inom högskolan, man kan då utgå från att lärarutbildningen är en professionsutbildning som andra utbildningar är inom högskolan.

Läraryrkesförbundet är positiva till den nya examensordningen och betonar vikten av den förlängda utbildningen som blir för förskollärare och fritidspedagoger. De menar att den dåvarande barn och ungdomspedagogiska utbildningen ”ger gedigna kunskaper om barns utveckling och socialisation, medan den däremot inte ger lika goda ämneskunskaper”

(1999:2). Lärarförbundet poängterar att grunden för det livslånga lärandet läggs redan vid tidig ålder och de pedagoger som då arbetar med barnen måste besitta goda ämneskunskaper så att de kan svara på de frågor som nyfikna barn alltid ställer. Det måste finnas möjligheter även för fritidspedagoger och förskollärare att skaffa sig en kunskapsprofil samt goda ämneskunskaper. Detta anser Lärarförbundet att det finns en möjlighet till tack vare den förlängda utbildningen samt via det allmänna utbildningsområdet.

Forskningen är en viktig del i den förnyade lärarutbildningen. Lärarutbildningen bör vara väl förankrad i forskningens vardag och måste ha sina egna forskare. För att kunna tillmötesgå lärarutbildningskommitténs ökade krav på forskning borde det finnas en välutvecklad och mångsidig forskningsmiljö på högskolorna som bjuder in studenterna att ta del av den forskning som bedrivs. Samhället förändras och det ställs nya krav på vilka kunskaper som är av vikt att tillgodose sig med. Sverige har i dag blivit "ett samhälle där kunskap tillmäts allt större betydelse för ett lands ekonomi och välstånd" (1999:6). I dagens samhälle har en av de viktigaste kompetenserna blivit att kunna ta till sig ny kunskap och ha en god förmåga att lära sig. "En verksamhet där lärare både efterfrågar forskningsresultat och själva forskarutbildar sig och forskar i skolan är en nödvändig förutsättning för att utveckla den pedagogiska verksamheten" (1999:6). Lärarförbundet anser att man genom att öka forskning i utbildningen kommer att få lärarutbildningen mer jämställd med andra högskoleutbildningar och på så vis locka fler sökande till lärarutbildningen. Det skall bli attraktivt att läsa på lärarutbildningen och arbeta som lärare.

Lärarnas riksförbund

Sammanfattande står det i Lärarnas riksförbunds (1999) remissvar:

Lärarnas riksförbund är noga med att poängtera vikten av att de som skall läsa den förnyade lärarutbildningen måste få förutsättningar för att lyckas vara professionella under sin yrkesutövning. Den grunden bör läggas under utbildningstiden. Den förnyade lärarutbildningen kan ses som mer flexibel och ger lärare som har lättare att anpassa sig till de krav som ställs, det kommer utbildas lärare som passar i 2000-talets skola.

Det allmänna utbildningsområdet måste ingå som en helhet i utbildningen och måste förankras även i de andra delarna i utbildningen. Under det allmänna utbildningsområdet skall studenter med olika inriktningar få möjlighet att mötas. Lärarnas riksförbund är noga med att poängtera att det är viktigt att studenter med samma inriktning måste läsa vissa bitar tillsammans, då studierna kan anpassas på ett annat sätt. Lärarnas riksförbund är även noga med att poängtera att det är viktigt att man som lärare har goda (1999:2).

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) är något som Lärarnas riksförbund är positiva till. De ser ”det som angeläget att verksamhetsförlagd utbildning är en del av högskoleutbildningen samt att högskolan skall ansvara för densamma” (1999:3). Det är även viktigt att lärarstudenterna lär känna hela skolans kultur och därför anser Lärarnas riksförbund att det är viktigt att VFU perioderna är sammanhängande och samlade till vissa tider under utbildningen. De lärare som studenterna möter under sin VFU måste vara utbildade och väl insatta i vad det är som studenterna skall uppnå under sin VFU. De skall vara medvetna om att de medverkar i studenternas utbildning.

Forskningen bör vara en viktig del i lärarutbildningen och skall ses som hela högskolans ansvar. Det måste finnas resurser att tillgå så att den nya utbildningsvetenskapen kan bli en verklighet. Resurser, anser Lärarnas riksförbund, behöver omfördelas från andra forskningsområden inom högskolan för att göra det lättare för dem som är intresserade av att forska. Lärarnas riksförbund styrker det som lärarutbildningskommittén skrev i utlåtandet. Lärarnas riksförbund ser positivt till att ledningen av lärarutbildningen har lagts ut på de enskilda högskolorna men vill att de olika fackförbunden skall få möjlighet att sitta med i dessa ledningsorgan.

Lärarnas riksförbund är inriktade på högstadiet och gymnasielärarna i första hand och har därför inte så mycket att tillskriva vad det gäller förskollärare, fritidspedagoger och lärare. De inriktar sig mer på de delar som rör ”deras” lärare och har därför inte några direkta åsikter om hur det blir eller skall vara för fritidspedagogerna.

Kommunförbundet

Sammanfattande står det i Kommunförbundets (1999) remissvar:

Kommunförbundet anser att det är lätt att hålla med lärarutbildningskommitténs tankar kring den förnyade lärarutbildningen. De finner det nya upplägget attraktivt och anser att man genom inriktningar och specialiseringar kommer att förbättra kvalitén på lärarna samt att det kommer att ”finnas kvalificerade lärare vid *alla* tidpunkter” (1999:1). Kommunförbundet belyser vikten av att skolan skall återspegla det samhälle som vi lever i. ”En viktig ambition måste vara att skolan och det arbete som utförs där också i väsentlig grad återspeglar den mångfald – kulturellt, socialt och erfarenhetsmässigt – som präglar samhället i övrigt” (1999:2). Detta vill Kommunförbundet uppnå genom en ökad flexibilitet inom skolan och det tror man sig kunna få genom den förnyade lärarutbildningen.

Kommunförbundet hade dock velat se en starkare styrning av lärarutbildningen än den styrning som lärarutbildningskommittén presenterar i sitt förslag. Kommunförbundet vill lyfta

fram, att genom en statlig styrning kunna garantera innehållet i utbildningen och säkra vad det är som de blivande lärarna med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år skall kunna. Kommunförbundet vill dock betona att det inte är någon detaljstyrning som man vill uppnå utan mer vilka mål som skall uppnås under utbildningens gång.

För att kvalitetssäkra lärarutbildningen skulle Kommunförbundet vilja att man skiljer på lärarutbildarna och de som sedan examinerar de färdiga lärarna med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år. Detta till skillnad från idag då lärarutbildarna både utbildar och examinerar. Om man skulle skilja dessa åt skulle skolorna vara tvungna att kvalitetssäkra innehållet i utbildningarna samt noga sätta sig in i de examinationsmål som då skulle finnas och utveckla utbildningen så att man har möjlighet att uppnå dessa mål. Utvecklingen skulle även ske genom de examinatorer som måste göra en kvalificerad tolkning av de mål som skall uppnås. På detta sätt skulle ”student och utbildare får ett tydligare gemensamt intresse av att studenten når målen och klarar examinationen” (1999:3).

Det är viktigt att statusen höjs för läraryrket. Lärarutbildningen, hävdar Kommunförbundet, har stor betydelse för hur vårt land utvecklas. Lärarna har ett stort ansvar vad det gäller att uppfostra kunniga och ansvarsfulla medborgare. Det är därför viktigt att höja statusen på läraryrket som under några årtionden förlorat den status som det än gång haft. Detta kan ske genom högre löner, fler utvecklings- och fortbildningsmöjligheter, fler karriärvägar samt genom införandet av en lärarlegitimation.

Kommunförbundet är det förbund som driver frågan bakom införandet av lärarlegitimationer. Detta för att kvalitetssäkra utbildningen, stärka kvalitén i den svenska skolan samt höja statusen på läraryrket. Legitimationen skall fås efter genomgången lärarutbildning och godkänd verksamhetsförlagd utbildning och skall precis som en läkares legitimation kunna dras in om läraren missköter sig.

I och med den förnyade lärarutbildningen så läser alla från förskollärare till gymnasielärare delar av sin utbildning tillsammans. Lärarutbildningskommittén menar att det skall finnas en enhetlig lärarexamen för alla typer av lärare. Kommunförbundet ser dock en uppenbar risk när utbildningarna inte kommer att skilja sig åt på samma sätt som de gjort tidigare. Man anser att skillnaderna och innehållet i de olika inriktningarna och lärarkategorierna kommer att minska och på så sätt kommer de olika yrkesrollerna att utvecklas till enhetslärare. Kommunförbundet motsätter sig den utvecklingen. ”Det är stor skillnad mellan att lära en sjuåring läsa och en suttonåring lösa komplicerade ekvationer – men båda uppgifterna är lika viktiga” (1999:4). Vad det gäller utbildningen för förskollärare

och fritidspedagoger upplever Kommunförbundet att den utbildningen redan har tillräckligt hög kvalitet och behöver inte förlängas eller förändras.

3.3.2 Sammanfattning av remissvaren

Samtliga förbund är överens om att den förnyade lärarutbildningen var nödvändigt och att den kommer att uppfylla de krav som ställs på en lärarutbildning under 2000 – talet. Förbunden nämner alla att den förnyade lärarutbildningen är mer flexibel än den föregående och att den är anpassad efter skolan och studenternas önskemål. De studenter som går den förnyade lärarutbildningen kommer att ha lättare att anpassa sig efter skolans krav och önskemål.

Läraryrket (1999) är noga med att betona vikten av den förlängda lärarutbildningen för fritidspedagoger och förskollärare. Läraryrket anser att grunden för det livslånga lärandet läggs redan i tidigt ålder och det är därför viktigt att fritidspedagoger och förskollärare besitter goda ämneskunskaper. Kommunförbundet (1999) poängterar dock att de finner att fritidspedagogernas och förskollärarnas utbildning redan är tillräcklig och har hög kvalitet och behöver inte förlängas eller förändras. Lärarnas riksförbund (1999) nämner inget om fritidspedagoger eller förskollärare.

Samtliga förbund poängterat vikten av att lärarutbildningen vilar på en vetenskaplig grund och att forskningen är nära knuten till utbildningen. Forskningen skall få en större del i den förnyade lärarutbildningen och de ämnesteoretiska kunskaperna skall ligga som en bas för allt lärande. Förbunden är överens om att den förnyade lärarutbildningen kan leda till att statusen höjs för läraryrket samt att de studenter som gått den förnyade lärarutbildningen kommer att vara professionella i sin yrkesutövning.

3.3.3 Resultat av intervjuvaren

Vi har genomfört intervjuerna på respondenternas arbetsplatser. Vi har mestadels suttit i arbetsrum som varit angränsande till klassrummen för att respondenten varit i tjänst vid tillfället och inte velat lämna sina kollegor med allt ansvar för barnen. Intervjuerna har fortlöpt på ett tillfredställande sätt och alla respondenter har varit öppna och villigt svarat på frågorna. Vi har under intervjun använt oss av bandspelare för att på så sätt bevara respondenternas åsikter. Vi har efter varje intervjutillfälle skrivit ut våra intervjuer från banden ordagrant för att kunna återge respondenternas åsikter på bästa sätt. Vi har inte haft

några svårigheter i att få tag på respondenter. Här kommer nu kortfattat redovisas för det resultat som fram kommit genom intervjuerna.

Resultat från intervjuerna är uppdelat i fem olika kategorier. Kategorierna är ordnade efter de svar som vi fått in genom intervjuerna med våra respondenter. Anledningen till att vi kategoriserat svaren har varit för att det skall bli enklare att tyda vad respondenterna tyckte och på så sätt komma fram till svar på våra frågeställningar och då främst på frågeställningen:

- Vad innebär förändringen för yrkesgruppen fritidspedagoger?

Så här arbetar respondenterna idag

Respondenterna upplever sina arbeten väldigt olika och har under de senast årtiondet upplevt stora förändringar i de arbetsuppgifter som de utför. De arbetsuppgifter som respondenterna har idag skiljer sig i stor grad från de uppgifter som de upplevde att de hade då de började arbeta som fritidspedagoger. Intervjuperson A uttrycker det såhär ”det var inget samarbete med skolan och det var knappt att man kände lärarna, men nu för tiden är jobbet helt annat... Den stora skillnaden från förr är att vi idag är ett komplement till skolan och inte till hemmet”. Respondenterna har olika roller i skolan och upplever sitt arbete på olika sätt. D upplever sitt arbete som ”flexibelt och varierat och mycket socialt”. Han upplever det som positivt att arbeta i skolan och där utföra många olika arbetsuppgifter på det sättet hinner han inte tröttna på arbetet. ”Det är lite som om man gör samma sak varje dag, det gör inte jag, jag upplever det inte så att jag gör samma ska varje dag. Arbetet är väldigt varierande.” Det till skillnad från C, som upplever sin roll i skolan som påtvingad, något som bara måste göras om man skall kunna arbeta som fritidspedagog idag. ”Vi är ju tvungna att arbeta i skolan tillsammans med lärarna men det är bara på lärarnas och skolans villkor så jag har hamnat i den situationen att jag har mycket gymnastik och är mycket bunden hela förmiddagarna.” Detta sammanfattar bra hur respondenterna upplever sin skoldag, några finner sig i situationen även om de inte är nöjda, för att de måste medan några gör det bästa av situationen och upplever det som positivt att få ta del av barnens hela dag både i skolan och på fritids.

Den förnyade lärarutbildningen

Den förnyade lärarutbildningen är något som respondenterna känner till, mer eller mindre. Ingen har direkt uppfattning om vad det innebär och ingen har heller de rätta termerna på inriktningar och specialiseringar utan använder mer ord som ”fördjupningar” och ”fria val”. Respondenterna upplever att de fått dålig information om hur lärarutbildningen ser ut idag men känner ändå att de fått en inblick i hur det ser ut tack vare att de är lärarutbildare på

fältet (LUF). B uttrycker det såhär: ”I och med att ni lärarkandidater kommer ut så får vi veta lite mer vad ni gör. Om vi inte hade haft elever då hade vi inte vetat hur upplägget var.” Respondenterna har fått insikt i att man inte längre läser enskilda utbildningar till de olika yrkena såsom lärare, förskollärare och fritidspedagog utan att man idag läser en gemensam del under utbildningen. E känner sig osäker på vad han vet, ”Jag vet inte sådär jätte mycket mer än att man kan välja olika inriktningar. Dessutom att det är fler terminer nu än vad det var innan. Att det inte heter fritidspedagoger eller förskollärare. Det främsta är att man kan välja lite mer. Man har mer valfrihet och inte så skarpa gränser.” D uttrycker en oro för att fritidspedagogyrket skall försvinna och tappa identitet i och med den förnyade lärarutbildningen. ”Alltså jag tror att man vill närma sig och försöka gör ett yrke av tre olika yrken egentligen, på gott och ont. Jag tror man tappar identiteten.” Detta är något som alla respondenter upplever, att yrkena närmar sig varandra och att ”gränserna suddas ut”. Respondenterna kan både se för och nackdelar med att yrkena bli ”ett” men rädslan är stor för att deras yrke skall försvinna in i skolan och bli till en ”vanligt” läraryrke. A ”Jag tror att det kommer att bli hårdare att hitta sin plats när man kommer ut som fritidspedagog...Att yrkesrollen blir otydligare”. Respondenterna har även en roll som lärarutbildare på fältet och kan se att de kandidater som kommer från högskolans lärarutbildningar har svårt att veta vilken roll de skall ha och få. D ”Min uppfattning är nog att kandidaterna blir mer vilsna i sin yrkesroll, att man vet inte riktigt vad man är eller, alltså även om alla kallar sig lärare så har man det så inrotat vad lärare är...Vi hade starkare identitet som fritidspedagoger än vad ni som läst nya lärarutbildningen kommer att ha.”

Vad innebär den förnyade lärarutbildningen för yrkesgruppen fritidspedagoger ?

På frågan *Vad anser du att den förnyade lärarutbildningen kommer att innebära för yrkesgruppen fritidspedagoger?* var det några av respondenterna som återigen uttryckte sin rädsla för att fritidspedagogyrket skall utplånas och att det kommer att bli svårt att veta var i skolan man skall arbeta och vart man skall ”lägga sitt krut”. D ”jag tror att det kommer att bli väldigt svårt att anställa er, hur man skall anställa er, vad för tjänster man skall anställa er på...Det kommer ta väldigt lång tid innan förändringen slår igenom...Det är en trög start i skolans värld. Den är inte särskilt föränderlig. Det tar lång tid.” E hoppas att den nya lärarutbildningen skall göra fritidspedagogyrket lika mycket värt som läraryrket. Fast han har en rädsla för att ingen längre vill läsa till fritidspedagog. ”Jag har läst i facktidningar att just på högskolor så har utbildningen minskat, ingen vill bli fritidspedagog. Det ser jag som

väldigt negativt men vad man hoppas är ju att det ska uppvärderas, att det skall bli något som är lika mycket värt som skolverksamheten.”

Respondenterna ser även ljusst på framtiden. De hoppas att statusen på yrket skall höjas genom den förnyade lärarutbildningen och att lärarna skall förstå vad en fritidspedagog gör. De vill att lärarna skall få en insikt i att barnens dag inte bara är under skoltid utan sträcker sig in på fritidshemmet. C ”Det handlar om barnens hela dag tycker jag. Inte enbart fyra timmar som det är med de mindre barnen i skolan och sedan är man kanske mycket längre tid på fritids.” Eller som B uttrycker det, ”önsknigen finns där att dom ska bli lärare, att dom får mer förståelse för att det finns även fritidshem och hur viktigt det är...Jag hoppas att det kommer att bli mer insyn i hela skoldagen för barnens skull”. E vill även att yrkena skall bli mer jämlika än vad de är idag och att man skall kunna se att olika yrkesgrupper är bra på olika saker. ”Man hoppas ju att det i framtiden, dom som går ut lärarhögskolan, att dom är rätt så jämlika och att dom är bra på olika saker. Det är viktigt att den kompetensen man har som fritidspedagog, den sociala kompetensen runt barnen, att den också framhålls.” Respondenterna är dock noga att betona att det finns en risk när man läser en gemensam lärarutbildning. Den risken är att yrkesidentiteten försvinner och att yrkesrollerna suddas ut. A ”Jag tror att det kommer att bli svårare att få sin plats ute på ställena. Otydliga yrkesroller tror jag att det blir framöver.”

Förändringen inom skolan det senaste årtiondet

Respondenterna som vi intervjuade har arbetat som fritidspedagoger i minst tio år och de flesta av dem har varit verksamma betydligt längre än så. De har alla varit med om den förändring som skett inom skolan det senaste årtiondet. Integreringen av fritidshemmen och skolan har för dem alla blivit en verklighet som de varit tvungna att genomgå. För några av dem har det varit positivt medan flertalet var negativa till denna förändring från början. Respondenterna tycker att det tagit tid innan de kommit in i arbetet som utförs i skolan och vilken roll som de ska ha när de arbetar i skolan. Fritidshemmen ligger ofta i skolans lokaler och det får konsekvenser för fritidsverksamheten. Utrymmena är inte längre desamma och några av respondenterna tycker att det kan vara svårt att bedriva en liknade verksamhet som den verksamhet som man genomförde i fritidshemmen som låg utanför skolan. E ”På många ställen har lokalerna blivit sämre tycker jag. Lokalerna är för mycket skola och dom är oftast i skolan.” Även C har upplevt svårigheter i att bedriva fritidsverksamheten under integreringen av fritidshemmen och skolan. ”Det finns ju ingen möjlighet för fritidshemmen att ha projekt på gång, ha det kvar om man inte har det tillsammans med klassen.” Två av respondenterna

ser det som positivt att fritidspedagogerna arbetar i skolan som följd av integreringen. De ser sig själva som ett komplement till lärarna och anser sig berika skoldagen för barnen. A ”Det är både positivt och negativt – jag tror att det är positivt för skolan när fritids har kommit in i skolan och det är positivt för skolan att just fritidspedagogerna kommit in och jobbar som komplement till dom vanliga lärarna”. E ser det som att fritidspedagogerna har fått en chans att vara med och påverka kring barnens skoldag. ”Skolverksamheten är en stor del av barnens dag så jag tror att det har berikat barn- och skolverksamhet, den har blivit bättre. Fler personer med olika synvinkel finns plus att fritidspedagogerna också har chans att vara med och påverka mer kring barnen och deras villkor.”

Arbetsuppgifterna har ändrats mycket sedan respondenterna tog sin examen. I och med integreringen har respondenterna blivit mer verksamma i skolan och på det sättet fått nya arbetsuppgifter. Även fritidshemmen har förändrats och respondenterna upplever att de inte har lika mycket tid som förr att bedriva aktiviteter. Det beror både på att planeringstid försvunnit och att personaltätheten inte är lika stor som innan. Fritidspedagogernas engagemang skall räcka hela dagen och ”orken” skall finnas där till både skola och fritids. A anser att den största skillnaden egentligen är så enkel som att nu har även fritidspedagogen lektioner och det hade man inte innan, då var det mest lektionslika dagens samling innan aktiviteterna på fritidshemmet skulle börja. ”Förr hade man inga lektioner, då kom barnen och man var tillhands för dom. Man hade kanske någon liten gemensam samling då man gjorde teaterpjäser eller vad man gjorde men man hade inte lektioner som man har nu.” Vad det gäller arbetsuppgifterna upplever B att det är väldigt mycket som måste göras. Dagen består mer av måsten och saker som skall hinnas med. Det är inte lika lätt att ha en verksamhet på fritidshemmet då man inte hinner planera för den verksamheten. Även C upplever stressen över allt som man skall hinna med, då främst i skolan. Tempot är högt och hon hinner inte reflektera och varva ner mellan skola och fritids. ”Måste passa tider och hålla lektionen och pang, pang, pang. Sen har man inte tid att reflektera tillbaka och ha en liten paus som man behöver när man sedan kommer till fritids. T ex att samla sig och förbereda sig för fritids, den tiden finns inte längre.” D tycker att arbetsuppgifterna är desamma men man kan inte göra lika mycket idag då barngrupperna har blivit mycket större och alla barnen kommer samtidigt till fritidshemmet. Så var det inte förr anser D, ”då kom barnen lite mer utstrött under eftermiddagen”.

Alla respondenterna anser sig ha arbetat i arbetslag under hela sin yrkesverksamma tid. Det som är skillnaden är vilka som mer arbetar i arbetslaget. Innan bestod arbetslaget endast av fritidspedagoger, möjligen någon barnskötare. E upplever att han fått fler att bolla idéer

med då alla inte har samma bakgrund. Han tycker att han får fler impulser av sina kollegor nu än vad han fick då arbetslaget bara bestod av fritidspedagoger. ”Innan då när man började jobba, när det bara var fritidshem, då var arbetslaget i princip tre stycken som hade samma utbildning eller två fritidspedagoger och en barnskötare, man jobbade på samma sätt. Det var ju bra på vissa sätt naturligtvis men nu får man ju mer impulser från läraren, förskolläraren osv. Det blir mycket mer impulser från olika håll, jag tycker att det är bättre nu.” Samtliga respondenter ser inga nackdelar med att arbeta i arbetslag utan ser det som naturligt då de alltid har arbetat så.

Behövdes det en förnyad lärarutbildning?

Med anledning av förändringen som skett inom skolan, samhället och den nya lärarrollen valde regeringen att hösten 2001 starta en förnyad lärarutbildning. Vi frågade våra respondenter om de upplevde att det krävdes en förnyad utbildning på grund av de förändringar som skett inom skolan det senaste årtiondet. Det var bara en av respondenterna nämligen E som tyckte att den nya lärarutbildningen behövdes. Även om han också var tveksam till om den förändringen som skett inom lärarutbildningen gjorts på rätt sätt. ”Ja det gjorde det nog, men sen vet jag inte om man gjorde det på rätt sätt, det är osäkert. En viss förändring krävdes nog, om man skulle arbeta lite mer i skolan och ha kunskaper om den. Man kanske skulle förstärka deras fritidspedagog bit ännu mer, så att man värnar mer om den.” De övriga respondenterna tyckte att utbildningen som fanns förut var tillräckligt bra och kan inte riktigt se syftet till varför man ändrade utbildningen. D framhåller ett av de argument som man använde då integreringen skulle bli ett faktum. Att det skulle vara bra om det fanns fler olika pedagogroller i klassrummet förutom läraren. Det var för att man skulle ta tillvara fritidspedagogens och förskollärarens kompetenser. ”När man började prata om barnskola så var det en av styrkorna att man skulle ha olika kompetenser. Det var ett av de argumenten man framförde att det var bra att man hade tre olika yrkeskompetenser som kunde bidra till en bättre verksamhet...Jag kan inte tycka att det fanns behov av en ny lärarutbildning.”

3.3.4 Sammanfattning av intervju svaren

Samtliga respondenter upplever att deras arbete har förändrats under den tid som de varit verksamma fritidspedagoger. Fritidshemmet har blivit integrerat i skolan och arbetsuppgifterna har förändrats. Yrkesrollen som fritidspedagogen har, har även den förändrats. Fritidshemmet är idag ett komplement till skolan i stället för till hemmet.

Respondenterna känner till den förnyade lärarutbildningen men mycket tack vara att de är lärarutbildare på fältet. De upplever att de inte hade haft samma inblick i den förnyade lärarutbildningen om de inte haft studenter från högskolan. Något som respondenterna saknar kunskap om är de beteckningar som används i den förnyade lärarutbildningen, såsom inriktningar och specialiseringar. Respondenterna har insikt i att alla studenter oavsett arbetsområde inom skolan läser en del av utbildningen tillsammans. Respondenterna känner en gemensam oro inför de förändringar som den förnyade lärarutbildningen kan komma att innebära. De upplever att gränserna inom de olika yrkena suddas ut och de är rädda för att den specialkompetens som fritidspedagogerna besitter kommer att försvinna. De ser även svårigheter i hur man skall lägga upp sitt arbete när man arbetar både inom skolan och på fritidshemmen, vart man skall "lägga sitt krut". De hoppas dock att den förnyade lärarutbildningen skall leda till att statusen höjs för yrkesgruppen fritidspedagoger och att lärarna skall få mer insikt i det arbete som sker på fritidshemmen.

Samtliga respondenter har upplevt den förändring som skett inom skolan det senaste årtiondet. Den förändringen var en av anledningarna till att lärarutbildningen förnyades. Vi frågade respondenterna om de ansåg att det behövdes en förnyad lärarutbildning. Bara en av de fem respondenterna ansåg att förändringen inom utbildningen behövdes men han var inte säker på om det skett på rätt sätt. De övriga respondenterna var mer tveksamma till om den förnyade lärarutbildningen behövdes och kan inte se syftet med att regeringen valde att förändra utbildningen.

4. Diskussion

Genom undersökningen har vi stött på många intressanta iakttagelser som nu lyfts fram i diskussionen. Under rubriken *resultatdiskussion* kommer undersökningens resultat att diskuteras tillsammans med de intressanta iakttagelser som gjorts. Vi kommer att knyta samman litteraturgenomgången med intervjuerna samt granskningen av remissvaren. Under rubriken *metoddiskussion* redovisas den metod som använts och eventuella problem som uppstått under genomförandet.

4.1 Resultatdiskussion

Läroverksutredningen fick som vi tidigare nämnt i uppdrag av regeringen att lägga fram förslag på en förnyad lärarutbildning. Detta skedde 1997 och våren 1999 var Läroverksutredningen klara med sitt betänkande, *att lära och leda en lärarutbildning för samverkan och utveckling* (1999:63). Betänkandet skickades ut på remiss, bland annat till de olika förbunden, Läraförbundet, Läraernas riksförbund samt till Kommunförbundet, och det mynnade ut i regeringsproposition, *en förnyad lärarutbildning* (1999/2000:135). Hösten 2001 startade den förnyade lärarutbildningen. Frågan var då vad som låg bakom när beslutet fattades att det krävdes en förnyad lärarutbildning.

Läroverksutredningen utgick från olika utgångspunkter när de började sitt arbete kring den förnyade lärarutbildningen. Bakgrunden till dessa utgångspunkter var hämtade i det samhälle som vi lever i idag och den skola som krävs för att utbilda goda medborgare under 2000-talet. Utgångspunkterna var följande:

- Ett samhälle i omvandling
- Förändringarna i förskolan, skolan och vuxenutbildningen
- Ett förändrat läraruppdrag (Utbildningsdepartementet, 1999/2000:135)

Dessa förändringar var det som föranledde förnyelsen av lärarutbildningen. För att skapa en skola och lärare som skall kunna arbeta i skolan som passar för 2000-talet. Sverige är ett kunskapssamhälle som kräver ett välutbildat folk. Genom utbildning skapas arbetstillfällen och det leder i sin tur till ett välfärdssamhälle (Utbildningsdepartementet, 1999/2000:135). Välutbildade medborgare är nyckeln till framgång, välstånd och ökad livskvalité (Säljö, 2003).

Skolan har under det senaste årtiondet förändrats kraftigt. Fritidshemmet och skolan har integrerats och det har inneburit att fritidspedagogen har fått nya arbetsuppgifter.

Fritidshemmet har fått en ny roll och gått från att vara ett komplement till hemmet till att bli ett komplement till skolan. Myndigheterna har varit den påtryckande faktorn när integreringen skulle bli ett faktum, detta både av ekonomiska, lokala och lagstiftade skäl. Regeringen påpekar dock att ett av de främsta skälen till att skola och fritidshem skulle integreras har varit av ett pedagogiskt motiv. Skälet är att skapa en helhet kring barnen samt att få ett samarbete mellan de olika yrkesgrupperna, förskollärare, lärare och fritidspedagogerna. Förskolan, skolan och fritidshemmen ska dra nytta av varandra (Utbildningsdepartementet, 1999/2000:135). Något som både vi, några av våra respondenter samt Kommunförbundet ställer oss frågande till är varför regeringen genom den förnyade lärarutbildningen skapar en slags "enhetslärare" som skall besitta ungefär samma kunskaper och ämnesområden. Den förnyade lärarutbildningen kan tyckas suddas ut gränserna mellan de olika yrkena och då har man plötsligt förlorat ett av det starkaste argumentet till varför man integrerade skolan och fritidshemmet från början. Om inte de olika yrkesgrupperna och deras olika kompetenser finns och om man inte kan dra nytta av dem på det sätt som var regeringens tanke från början, hur skall man då motivera verksamma fritidspedagoger och lärare till ett fortsatt samarbete. Kommunförbundet tar i sitt remissvar upp oron över att den förnyade lärarutbildningen skall leda till minskade skillnader mellan de olika yrkesgrupperna samt att den skall skapa en så kallad "enhetslärare". Kommunförbundet motsätter sig den utvecklingen och menar att det är stor skillnad på att lära en sjuåring att läsa och att lära en sjuttonåring att lösa komplicerade ekvationer. Förbundet vill dock påpeka att båda dessa uppgifter är lika viktiga men man behöver ha olika kunskaper.

I vår intervjuundersökning kom det fram att respondenterna kan se både för och nackdelar med den förnyade lärarutbildningen, men en stor nackdel kan vara att yrkena blir "ett" och att gränserna mellan de olika yrkena suddas ut. Rädslan är stor för att deras yrke som fritidspedagoger kommer att försvinna in i skolan och bli ett "vanligt" läraryrke. Calander (2003) belyser även han problematiken kring att alla studenter läser till lärare. Risker blir att de som vill arbeta på fritidshemmen "drunknar" i den skolinriktade undervisningen. Vi som författare har själva gått den förnyade lärarutbildningen och har bland våra kurskamrater upplevt förvirring över hur vår yrkesroll kommer att bli. Några kallar sig lärare medan andra säger att de ska bli fritidspedagoger, vad man lägger in i titeln är oklart men det råder stor förvirring på de skolor som man genomfört sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU). De uppgifter som vi som studenter får under vår verksamhetsförlagda utbildning gäller i första hand skolan och fritidshemmet får många gånger stå i skymundan. Vi kan även känna oss klivna om var vi skall lägga vårt "krut" och vilka anställningar vi

kommer att få när vi studerat färdigt. Frågan är om vi är lärare eller fritidspedagoger. Idag arbetar fritidspedagogen både i skolan och på fritidshemmen och har således fått en mer lärarlik position. Det vi kan se genom vår intervjuundersökning är att fritidspedagogerna som idag är verksamma upplever att deras arbetsuppgifter ändrats kraftigt under den tid de arbetat. Samtliga respondenter har varit verksamma minst femton år och den som varit verksam längst har arbetat i yrket i tjugosex år. Samtliga respondenter upplever förändringar inom yrket både vad det gäller deras egen roll och vilka arbetsuppgifter som de utför. Som A uttrycker det har fritidshemmet gått ifrån att vara ett komplement till hemmet till att bli ett komplement för skolan.

I och med de förändringar som skett det senaste årtiondet har läraruppdraget och de kunskaper som man måste ha som lärare förändrats. Därför måste den utbildning som lärarna och fritidspedagogerna får också ändras. Lärarutbildningen måste hänga med i tiden och ge lärarna/fritidspedagogerna de kunskaper som är nödvändiga för att skolan skall kunna följa med i samhällsutvecklingen (Utbildningsdepartementet 1999:63). De lärare/fritidspedagoger som skall arbeta i dagens skola måste besitta goda ämneskunskaper för att kunna lära ut den kunskapsbas som alla elever måste få. I skolan skall grunden för det livslånga lärandet läggas. Detta är något som samtliga förbund uppmuntrat i sina remissvar. De anser att det är viktigt att lärarna/fritidspedagogerna i framtiden besitter goda ämneskunskaper och genom att lärarna höjer sina kunskaper inom olika ämnen så kan statusen komma att höjas för yrket som sådant. Lärarförbundet lyfter det faktum att om de ämnesteoretiska kunskaperna förankras kan lärarutbildningen ses som mer professionell samt få en egen identitet inom högskolan.

Aili tar i sin artikel i (Lärarförbundet, 2000) upp vad som kan ge ett yrke status. Hon menar att om ett yrke skall få status så måste man uppfylla vissa kriterier. Yrket måste ha ett visst kunskapssystem, dvs. kunskapen måste vila på en vetenskaplig grund. Om yrket ska kunna få status kan man inte bara arbeta med uppgifter som bygger på rutin utan man måste som yrkesgrupp samlas kring en rad svårlösta problem och genom problemen sker utvecklingen. Man kan inte alltid arbeta som man gjort utan måste hela tiden utmana sig själv med nya arbetsuppgifter. Man måste som yrkesutövare ha en god kontakt med den som mitt yrke berör dvs. eleverna och föräldrarna i lärarnas fall. Eftersom lärarna arbetar med barn och svaga grupper så har man lätt att förlora status. Yrken som har status har starka avnämare, dvs. de som man utför sitt yrke på. Yrken som är starkt kvinnodominerade har även de svårt att få status. När vi som författare ser till dessa kriterier kan vi se varför man förändrade lärarutbildningen. Läraryrket har under de senaste årtiondena förlorat sin status och lärarna, fritidspedagogerna och forskollärarna vill återigen få tillbaka sin status. Genom den förnyade

lärarutbildningen som skall bygga på en vetenskaplig grund och ha forskning som bas hoppas regeringen att läraryrket skall bli mer populärt samt få tillbaka den status som yrket en gång hade (Utbildningsdepartementet 1999/2000:135).

Som vi tidigare nämnt skall den förnyade lärarutbildningen vila på en vetenskaplig grund och bygga på forskning. Idag måste man utveckla kunskaper för att argumentera, analysera, dra slutsatser och reflektera. Dessa kunskaper måste man få genom sin skolgång och därför är det viktigt att de lärare som arbetar i skolan själva har dessa egenskaper. Det är svårt att lära ut något som man inte vet någonting om (Carlgren & Marton, 2000). Inom läraryrket har forskningen länge varit bristfällig och genom den förnyade lärarutbildningen hoppas man att fler skall börja forska och att lärarna själva skall kunna påverka sin situation på ett mer tydligt sätt. Egerbladh & Tiller (1998) poängterar att kommunikationen mellan skolan och forskningen fram till idag har varit dålig. De verksamma lärarna och fritidspedagogerna har varit frågande inför forskningen, man har haft dåliga kunskaper om vad som händer inom forskningen. Lärarna, fritidspedagogerna och skolledningen har inte haft något intresse för forskningen och forskarna har i sin tur inte vänt sig till skolan. Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund tycker även de att forskningen är en viktig del i den förnyade lärarutbildningen men de är noga med att poängtera att högskolorna måste få resurser för att kunna bedriva den forskning som krävs. Detta är något som de belyser i sina remissvar. Lärarförbundet tycker att det är viktigt att man skapar en forskningsmiljö som inbjuder studenterna att aktivt delta i den forskning som bedrivs på högskolan. Vi kan finna det viktigt att delta i forskningen och ta del av det resultat som forskarna kommer fram till. Detta för att vi ska ha teorier att vila oss mot när vi planerar och bedriver vår verksamhet på fritidshemmen samt när vi håller i undervisning i skolan. Vi anser att det är viktigt att kunna bygga vår undervisning och verksamheten på fritidshemmen på vetenskapliga grunder för att på så sätt kunna hävda varför vi gör som vi gör. Forskningen kan ses som en viktig del av vår utbildning men får inte ta överhanden och ta bort andra viktiga bitar, den bör nog vara ”inbakad” i den övriga undervisningen för att vi lättare skall kunna ta till oss forskningen. Det är lättare att lära sig om man får det i ett sammanhang.

Förbunden har i sina remissvar bara nämnt yrkesgruppen fritidspedagoger och vad den förnyade lärarutbildningen kommer att innebära för dem. Lärarförbundet (1999) har reflekterat kring vad en förlängd utbildning kan innebära för fritidspedagogerna och att det är viktigt att de som skall arbeta på fritids och i förskolan besitter goda ämneskunskaper. Det är redan i så tidig ålder som grunden läggs för det livslånga lärandet och därför bör de lärare som skall arbeta med de yngre barnen ha goda ämneskunskaper och kunna svara på barnens

nyfikna frågor. Kommunförbundet (1999) nämner bara fritidspedagogerna i samma andetag som man nämner förskollärarna och diskuterar det inte vidare mer än att man konstaterar att utbildningen för dessa yrkesgrupper redan är hög och tillräcklig. Lärarnas riksförbund (LR 1999) kommenterar inte yrkesgruppen fritidspedagoger alls.

En intressant synvinkel som vi fick fram genom vår intervjuundersökning var att det endast var en respondent som tyckte att det behövdes en förnyad lärarutbildning. Viktigt att poängtera är att han var tveksam till om förändringen skett på rätt sätt. Övriga respondenter var osäkert inställda till förändringen som skett inom utbildningen och tyckte att den gamla utbildningen var bra. Det är dock viktigt att man som fritidspedagog får kunskaper om hur man arbetar i skolan om man skall kunna vara verksam där.

Vi som författare kan se att den förnyade lärarutbildningen har varit en god tanke men den behöver bearbetas mer. Kanske man borde låta de olika yrkesrollerna och deras unika kompetenser få ta plats och utvecklas istället för att man som nu för yrkena närmare varandra. De olika kompetenserna borde tas tillvara och man borde se mer till varje yrke som man gjorde innan när varje yrkesgrupp hade sin egen utbildning. Detta kanske man på ett enkelt sätt skulle kunna göra genom inriktningarna och specialiseringarna på ett mer tydligt sätt än vad som görs idag. Genom det allmänna utbildningsområdet som omfattar tre terminer får man goda insikter i hur de andra yrkesgrupperna arbetar och det tror vi är väldigt viktigt. Vi anser att den förnyade lärarutbildningen är på god väg men det finns fortfarande mycket kvar att arbeta på.

4.2 Metoddiskussion

Vi valde att genomföra en kvalitativ undersökning i form av intervjuer med öppet riktade frågor (Lantz, 1999). Detta för att vi ville ha svar på specifika frågor (se bilaga 1) men vi ville inte styra våra respondenter till specifika svar utan vill ha respondenternas synvinkel på de frågor som vi ställde. Urvalet av respondenter gjorde medvetet för vi ansåg att det krävdes att respondenterna skulle ha förkunskaper om vad den förnyade lärarutbildningen innebär. Därför valde vi att vända oss till verksamma fritidspedagoger som är lärarutbildare på fältet (LUF) eftersom de är insatta i den förnyade lärarutbildningen. Vi ville även att fritidspedagogerna skulle ha varit verksamma i mer än tio år, då vi ansåg att de skulle ha varit med om den förändringen som skett inom skolan det senaste årtiondet. Det är vanligt att man gör medvetna urval när man gör kvalitativa undersökningar då man vill få svar på vissa frågor (Denscombe, 2000).

Vi har inte haft några problem att få tag på respondenter då vi valt att vända oss till dem som varit våra lärarutbildare på fältet tidigare under vår utbildning. Två av respondenterna har vi inte haft som lärarutbildare på fältet utan de är kollegor med de andra verksamma fritidspedagogerna. Intervjuerna har fortlöpt utan hinder och vi har inte haft några svårigheter att få svar på våra frågor.

Vi har ringt till de olika förbunden för att få tag på deras remissvar på lärarutbildningskommitténs utlåtande. Vi har blivit bemötta av trevliga och hjälpsamma personer som mer än gärna velat stå till förfogade med den hjälp vi önskat. Alla förbunden har visat intresse för vår undersökning och två av förbunden har bett om att få det färdiga resultatet när vi är klara.

4.3 Frågeställningar som väckts genom vår undersökning

Vi har genom vår undersökning stött på många intressanta infallsvinklar och nya frågeställningar har ständigt väckts hos oss. Vi vill här ge förslag på vidare frågeställningar som man kan arbeta vidare med. Detta för att ge möjlighet till vidare reflektion och uppmuntran för att undersöka vidare.

- Hur kommer vi som lärare med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år bli anställda och hur kommer vår yrkesroll att se ut?
- Hur skall arbetet med att höja statusen hos lärarna med inriktning mot barn i åldrarna 6-12 år fortlöpa?
- Har regeringen nått sina mål med den förnyade lärarutbildningen och vad blir konsekvenserna?
- Har de studenter som gått den förnyade lärarutbildningen fått de ämneskunskaper och den forskning som krävs för att arbeta i skolan under 2000-talet?

5. Källförteckning

Litteratur

Aili Carola, (2003) *Hur får yrke status?* I Lärarförbundet (2003) *Fritidspedagogen i den moderna skolan*. Stockholm: Lärarförbundet

Atterström Hans & Persson Roland S, (2000) *Brister eller olikheter? Specialpedagogik på alternativa grundvalar*. Lund: Studentlitteratur.

Calander Finn, (2003) *Farväl fritidspedagoger ...* I Lärarförbundet, (2003) *Fritidspedagogen nr 8-9*, Norrköping: AB Trycksaker.

Calander Finn, (1999) *Från fritidens pedagog till hjälplärare. Fritidspedagogers och lärares yrkesrelation i integrerade arbetslag*. Uppsala: Uppsala University Library.

Carlgren Ingrid & Marton Ference, (2000) *Lärare av i morgon*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Dahlberg Gunilla & Lenz Taguchi Hillevi, (2003) *Förskola och skola – om två skilda traditioner och om visionen om en mötesplats*. Stockholm: Elanders Gotab.

Denscombe Martyn, (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Egerbladh Thor & Tiller Tom, (1998) *Forskning i skolans vardag*. Lund: Studentlitteratur.

Hansen Monica, (1999) *Yrkeskulturer i möte. Läraren, fritidspedagogen och samverkan*. Göteborg: ACTA univirsitatis gothoburgensis.

Kvale Steinar, (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kärrby Gunni, red, (2000) *Skolan möter förskolan och fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz Annika, (1993) *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Läraryrket, (2002) *Lärarens handbok – skollag, läroplaner och yrkesetiska principer*. Solna: Tryckindustri information.

Patel Runa & Davidson Bo, (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (tredje uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Skolverket, (2001) *Integrationen förskoleklass, grundskola och fritidshem*. Dnr 98:2144

Skolverket, (1999) *Allmänna råd med kommentarer för fritidshem*. Stockholm: Elanders Gotab AB

Säljö Roger, (2003) *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.

Torstensson-Ed Tullie & Johansson Inge, (2000) *Fritidshemmet i forskning och förändring - en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Utbildningsdepartementet, (Ds 1996:16) *Läraryrket i förändring*.

Utbildningsdepartementet, (1999:63) *Att lära och leda. En läraryrket för samverkan och utveckling*.

Utbildningsdepartementet, (1999/2000:135), *En förnyad läraryrket*. Regeringens proposition.

Utbildningsdepartementet, (1998) *Läroplan för det obligationiska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo94*. Stockholm: Fritzes förlag.

Skrifter

Kommunförbundet, (1999) *Remissvar till Läraryrketkommittén*.

Läraryrket, (1999) *Remissvar till lärarutbildningskommittén*.

Läraryrket, (2001) *Fritidspedagogerna och skolutveckling*. Falköping: Elanders Gummessons.

Läraryrket, (2003) *Ny lärarutbildning – nya möjligheter för läraryrket*. Falköping: Elanders Gummessons.

Läraryrket, (2003) *Fritidspedagogen nr 8-9*, Norrköping: AB Trycksaker.

Läraryrket, (2003) *Fritidspedagogen i den moderna skolan*. Stockholm: Läraryrket

Lärarnas Riksförbund, (1999) *Remissvar till lärarutbildningskommittén*.

Referenslitteratur

SAOL12, (1998) *Svenska akademins ordlista över svenska språket* (12:e uppl.). Nordstedts Ordbok

Svenska språknämnden, (2002) *Svenska skrivregler* Stockholm: Liber

Intervjufrågor till verksamma fritidspedagoger

Vi har valt att medvetet välja våra intervjupersoner efter det att de skall ha arbetat i skolan i minst 10 år samt att de skall vara lärarutbildare på fältet (LUF). De skall även vara verksamma inom Kristianstads kommun. Med detta menas att vi valt att göra ett medvetet urval till våra intervjuer eftersom vi anser att alla verksamma pedagoger inte har en uppfattning om vad den förnyade lärarutbildningen innebär och kan således inte ha några åsikter i den frågan.

Inledande frågor

Man

Kvinna

Ålder

Hur länge har du arbetat som fritidspedagog?

Hur vill du beskriva ditt arbete?

Vad är dina huvudsakliga uppgifter?

Hur ser din nuvarande tjänst ut?

Vad vet du om den förnyade lärarutbildningen och dess upplägning?

Djupgående frågor

Vad har du för uppfattning om den förnyade lärarutbildningen?

Vad anser du den förnyade lärarutbildningen kommer att innebära för yrkesgruppen fritidspedagoger?

Vilka förändringar tror du att den förnyade lärarutbildningen kommer att innebära?

Hur ser du på förändringen som skett inom skolan det senaste årtiondet?

- Integreringen
- Arbetsuppgifter
- Arbetslaget

Krävde den förändringen att man fick en förnyad lärarutbildning?